

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ח"ר משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת חולין קי"ט-ט-קכ"ה

בס"ד, כ"ה תשרי תשע"ב

גליון מס' 648

השבוע בגליון

- בנוגע לתנאים, ניתן לעמוד על קוצו של "יוד"
- בעיית רחוב היהודים בפרנקפורט
- שתי שורות הבתים של רחוב היהודים
- מליחת בשר קפוא
- אין למלוח בשר שעברו עליו שלשה ימים

- "שולחן ערוך" - "אם אוכל דבר שטיבולו ב...דם, צריך נטילה". היתכן?
- דם אדם שצבעו השתנה
- דם דגים
- מעיי בהמה שנמכרו כטרפה והתגלו כנבלה

אין לבטל מקח בטענות סרק

דבר העורך

המכתב הבא נשלח אלינו על ידי אחד מלומדי דף היומי במחזור הקודם, וכוחו יפה גם למחזור זה.

אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה

אל מאורות הדף היומי. זהו סיפור הצטרפותי ללימוד הדף היומי. אם תמצאו לנכון לפרסם אותו ומישהו יתחזק מכן, והיה זה שכרי.

אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה.

היה זה יום רגיל בעבודת הבניין. נתתי סידור עבודה לפועלים מתוקף תפקידי כמנהל עבודה, ותוך כדי בדיקות הביצוע וזירו הפועלים, שמתי יד לעזרה פה ושם.

בשעות הצהרית החל הלחץ באתר הבניה. היה צריך לצקת קירות מקלט. הפועלים עבדו על סגירה סופית וחיוזוק של הקירות. העבודה בעיצומה. מערבלי הבטון בדרך. עליתי על הפיגומים כדי לבדוק שלא תתרחש תקלה בזמן היציקה, ותוך כדי הבדיקה הסתובבתי, הנחתי רגל באוויר ונחתתי בשגאות אל תוך המקלט, מגובה שלשה מטרים. לאחר מספר שניות של הלם, הבנתי שרגלי האחת נמצאת במקומה, והאחרת מסובבת בכתשעים מעלות הכאבים היו עזים.

בעוד מספר פועלים השתלשו אלי כדי לחלצני, נשמעה מרחוק סירנת האמבולנס שהוזעק לקראתי. השוק הימני שלי נשבר. "שבר פתוח" איבחן צוות האמבולנס. העצמות השבורות קרעו את הבשר. לפחות הבנתי למה כל כך כאוב לי. הושכתי על האלונקה, נקשרתי היטב לבל אפול במהלך החילוץ, והובהלתי לבית החולים.

זו פעם ראשונה בחיי שראיתי תקרה של אמבולנס. היו עומסי תנועה בדרך, והיה לי זמן לחשוב - מה יהיה? מה? מה יהיה? אני בן שלושים ושבע, נשוי, אב לחמשה ילדים. מה יהיה?

לא היתה לי תשובה.

מפתח בית החולים הריצו את האלונקה עליה שכבתי

דף קי"ז/א שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף

"שולחן ערוך" - "אם אוכל דבר שטיבולו ב...דם, צריך נטילה". היתכן?

לאחר שלמדנו וחזרנו, כי אסור לאכול דם בהמה חיה ועוף, נבין בנקל מדוע נזעקו האחרונים למקרא פסקו של ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן קנ"ח סעיף ד'): "אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב... צריך נטילה בלא ברכה". הרמ"א מוסיף על כך: "ואפילו אינו מטבל רק ראש הירק או הפרי... יטול בלא ברכה". הלכה זו מתייחסת להלכות אכילה, שהאוכל מאכל שהדרך היא לטבלו במשקה, והוא טבל אותו באחד משבעה משקים [המנויים בתוך ההלכה המצוטטת לעיל], צריך ליטול את ידיו לפני אכילתו.

האם אין כאן טעות? מרן הבית יוסף והרמ"א מתייחסים באדישות ליהודי שמטבל את מאכלו בדם, עד שהם מורים לו כי עליו לדעת שמוטל עליו ליטול את ידיו לפני האכילה? מוזר ביותר.

טובל בדם לצורך בריאות: אחרונים רבים ניסו את כחם בביאור פסק הלכה זה. "מגן אברהם" (שם, ס"ק י') כותב, כי הלכה זו מתייחסת ליהודי שנאלץ לאכול משקה טובל בדם בהוראת הרופאים, לצורך בריאותו.

רק קצה אחד הוטבל בדם: בעל "באר היטב" הקדום [אב"ד ברלין], כתב, כי יתכן שהלכה זו מתייחסת למאכל שקצהו הוטבל בדם, שהמבקש לאכול את קצהו השני, היבש, חייב גם כן ליטול את ידיו, שהרי כך הוא דינם של מאכלים, שגם אם חלקם נטבלו באחד משבעה משקים, יש ליטול ידיים לפני אכילתם (רמ"א שם בשם הב"י).

אך בעל "קרבת נתנאל" (ב"נתיב חיים", שם) מעיר, כי חובת הנטילה על פירות שנטבלו בחלקם, היא מחשש שהאוכל את החלק שאינו טבול, יגרר תוך כדי אכילתו לאכול את החלק הטבול. ברם, לגבי מאכל טבול בדם, אין כל חשש שכזה, שהרי הכל נזהרים באכילת דם (ועיין בשו"ת "הר צבי" או"ח סימן פ"ז).

דם אדם שצבעו השתנה: הגאון בעל "נזירות שמשון" כותב, כי הרי דם אדם אינו אסור אלא משום מראית העין. יתכן שהלכה זו מתייחסת לדם אדם שצבעו השתנה ושוב אינו אסור משום מראית העין, ומאחר ששם משקה עליו, האוכל מאכל שנטבל בדם זה חייב בנטילה.

דם דגים: ואילו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך" שם) כותב, כי תמיהה זו מבוססת על ההנחה שדם דגים אינו נחשב משקה, ברם, יתכן שגם דם דגים, המותר באכילה, נחשב משקה, שהרי כל הנוזלים היוצאים מן הדג קרויים משקה (עיין זבחים כ"א) ומשכך, ה"שולחן ערוך" נזקק להורות, כי יהודי הטובל את מאכלו בדם דגים, יטול את ידיו [אולם, זה לדעת הטור וה"שולחן ערוך" יו"ד סימן ס"ו סעיף י', אך מלשון הרמב"ם משמע שדם דגים אסור מדרבנן - עיין "ערוך השולחן" שם].

צעילוי נשמת

מרת **נאוה בראל** ע"ה

ב"ר חיים ז"ל

נלב"ע ל' בתשרי תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **חיה רחל וינברג** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע כ"ט בתשרי תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו הר"ר **מנחם וינברג** ומשפ' שיחיו בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **שמעון יסלזון** ז"ל

בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשון תשנ"ו

וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה

בת ר' אריה פורכתימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה לויטס** ע"ה ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע ל' בתשרי **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

דף קכ"ב/א אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו

מעיי הבהמה שנמכרו כטרפה והתגלו כנבלה

מעשה בקצב שמכר את חלקי הבשר של בהמה שעמדה לשחיטה, וסיכם עם אחד הקונים כי מעיה של הבהמה קניויות לו הן אם תמצא כשרה והן אם תמצא טרפה.

הבהמה נשחטה, ולבסוף התברר כי השוחט טעה במלאכתו והשחיטה לא עלתה כהוגן. נמצאה הבהמה לא כשרה ואף לא טרפה, אלא נבלה, שמתה בלא שחיטה. שהנה, הן הטרפה והן הנבלה אסורות באכילה, אלא שהנבלה, שמתה בלא שחיטה כדון, גם מטמאה במגע ובמשא, ואילו בהמה שנשחטה כדת ונמצאה טרפה אין לה דין נבלה, משום שהשחיטה מטהרתה מידי נבלה. בזמננו, שהכל טמאי מתים, אין משמעות מעשית לטומאת הנבלה.

טרפה קניתי, לא נבלה: ברם, הקונה הממולח קפץ על האמתלה שנקלעה לידי וטען, כי המקח בטל. הוא סיכם עם המוכר כי יטול את מעיי הבהמה הן אם כשרה והן אם טרפה, ואילו מעיה של נבלה לא עלה על שפתיו, כלך לך, איפוא, עם מעיי נבלתך, הפטיר הקונה, והשב לי את כספי.

השניים לא הגיעו לעמק השווה והריב"ש נתבקש להכריע בדיון, והוא השיב להם, כי יש להלך אחר לשון בני אדם, אשר מכנים 'טרפה' את כל הבהמות ששחיתתן לא הועילה להן, אם משום שהשחיטה עצמה היתה פגומה, ואם משום שהבהמה נמצאה פגומה לאחר השחיטה. כך גם הפרק השלישי שבמסכת חולין "אלו טרפות", כולל בתוכו מקרים של נבלות מחמת השחיטה. לפיכך, הורה הריב"ש, המקח קיים ושריר.

אין לבטל מקח בטענות סרק: אין צורך בעיון מעמיק כדי להסיק, כי אילו אנשים היו מבדילים בלשונם בין בהמה שהתנבלה בשחיתתה, לבין בהמה שנמצאה טרפה, אזי, הריב"ש היה מצדיק את הקונה, אשר הסכים לרכוש 'טרפה' ולא 'נבלה'. מסקנה זו מנוגדת, לכאורה, לכלל הלכתי הקובע (עיין ב"ב פד/ב), כי אי אפשר לבטל מקח בטענות סרק, וטענה שאין בה ממש אינה מתקבלת. והנה, במקרה שלפנינו דומה, כי הקונה נתלה באמתלה שאין בה ממש כדי לבטל את המקח, שכן, איזה הבדל מעשי יש בין מעיי טרפה למעיי נבלה. שניים מגדולי ישראל התייחסו לשאלה זו, כל אחד באופן שונה לחלוטין. בעל "קצות החושן" (סימן רל"ב) השיב, כי אכן יש הבדל בין מעיי טרפה למעיי נבלה. ואילו "נתיבות המשפט" הגיב, כי אינו מבין כלל את השאלה.

נפתח בתשובתו של ה"קצות החושן".

אנו יודעים כי אבר שנתלש מבעל חיים בעודו חי, אסור באכילה. אבר מן החי. מעיי בהמה שנשחטת כדת וכדין, נחתכות ממנה לפני מיתתה, שהרי הקנה והוושט נחתכים והבהמה אינה מתה מיד, ובכל זאת הם מותרים באכילה, מאחר שזו צורת השחיטה שהתורה ציוותה עליה, ואין איסור "אבר מן החי" בבהמה זו, שכך הורתה תורה. במאמר **לתת לנכרי את שיירי הצולנט** (גליון 635) עסקנו בהרחבה בכך שאף על פי שכלפי הנכרי אין השחיטה נחשבת כמאומה, שהרי לא נאמרו דיני שחיטה אלא לישראל, מכל מקום, כאשר השחיטה פעלה להתיר את הבשר לגבי היהודי, גם לגבי הנכרי הותר הבשר.

אין אפשרות למכור לנכרי את מעיי הנבלה: מעתה, מובנת היטב טענת הקונה. הוא טען, כי נכרי רשאי לאכול מעיי בהמה טרפה שנשחטה, אך אינו רשאי לאכול מעיי נבלה. שכן, כאמור, שחיתת טרפה מועילה לה שאינה נבלה. הוי אומר, השחיטה כדת וכדין, אלא שהיהודי אינו רשאי לאכול את הבהמה מפני סיבות צדדיות שהתגלעו. שחיטה זו נחשבת כשחיטה מתירה ואף הנכרי נישא על כפיה ואין איסור אבר מן החי על מעיה של הבהמה. ברם, אם הבהמה התנבלה, לא היתה כאן כל שחיטה, ומעיי הבהמה אסורים משום אבר מן החי [הלכה זו כתב הרשב"א בתורת הבית דף ל"ב, ונפסקה בש"ך יו"ד סימן ק"ז ס"ק ב']. לפיכך, הקונה טען כי יש הבדל בין מעיי טרפה למעיי נבלה, והוא ביקש לרכוש מעיי טרפה בלבד, שהוא יכול למכרם לנכרי... על כך השיב לו הריב"ש, כי בסכמו עם המוכר על מעיי טרפה, נכללו בדבריו גם מעיי נבלה, שכך הוא לשון בני אדם. **בנוגע לתנאים, ניתן לעמוד על קוצו של יוד:** ואילו בעל "נתיבות המשפט" (שם ס"ק ד) חולק על דבריו של "קצות החושן". אכן, צודק בעל "קצות החושן" כי אין לבטל מקח בטענות בלתי ענייניות, אך בנוגע לדיני תנאים, רשאי בעל התנאי לעמוד על קוצו של יוד. במה דברים אמורים? ובכן, במקרה שלפנינו, הקונה התנה עם המוכר, כי הוא מוכן לרכוש מעיי טרפה. לא פלא, איפוא, כי הוא טוען שהתנאי לא התקיים. כלומר, הוא אינו מתייחס כלל למקח, אלא לתנאי שהוסכם ביניהם ולא הגיע לכלל מימוש. זוהי טענת הקונה. ועל כך השיב הריב"ש, כי בתוך תנאו, כלולים גם מעיי נבלה, שהרי כך הוא לשון בני אדם.

דף קכ"ב/ב כל המטמאין באהל

בעיית רחוב היהודים בפרנקפורט

סוגייתנו עוסקת פעמים אחדות בדיני טומאת המת הנמצא באהל, ובמאמר הבא נתוודע למחלוקת חשובה ויסודית בין הפוסקים, לגבי הלכות טומאה באוהל.

טומאת מת: מכל דיני הטומאה והטהרה, טומאת מת היא כמעט היחידה הנוגעת בזמנינו, משום שכהנים אסורים להטמא למת אף בזמן הזה. אחת הבעיות הבולטות המתעוררות בנושא זה, היא "טומאת אוהל", אשר על ידה הכהן נטמא גם אם אינו נוגע במת כלל.

טומאת אהל תיתכן בשלושה אופנים: **א.** כאשר האדם מאהיל על המת. כלומר, שוחה מעליו ומאהיל עליו. **ב.** כאשר המת מאהיל על האדם. **ג.** כאשר המת והאדם נמצאים תחת גג אחד המאהיל על שניהם.

היישר לחדר הניתוחים. בהרדמה חלקית החזירו את השוק למקומו, וגובסתי מכף הרגל ועד האגן. אושפזתי לעשרה ימים. במהלך התקופה הזו, כל תזונה, ולו הקלה ביותר, גרמה לי לכאבים קשים מאוד, עד שלפני כל תזונה הייתי שוקל בכובד ראש אם היא שווה את הכאב הצפוי. **ביום** שחרורי מבית החולים הרופא הסביר לי, כי רגלי הימנית התקצרה בשלטה ס"מ. במשפט אגבי הוא פלט: "רגלך תשאר גבס במשך חמשה חודשים". לא הייתי מסוגל לנשום. חמישה חודשים! הרופא המשיך להסביר, כי לאחר תקופה זו, עלי לעבור טיפולי פזיותרפיה במשך שמונה חודשים רצופים, שבמהלכם אלץ להעזר בקביים ולבוא הנה, לבית החולים, לבדיקות רפואיות.

חזרתי הביתה מדוכך. **אני** הייתי רגיל לעבוד מצאת החמה עד צאת הנשמה בעבודה פיזית, וקעת הפכתי לאדם מוגבל. אפילו בליצוע פעולות שוטות, שלפני כן לא חשבתי עליהן כלל, נזקקתי לסיועם של בני משפחתי המסורים.

לאחר מספר ימי מנוחה וחוסר מעש, ביקשתי מאחי היקר שיבוא לקראת ערב אל ביתי כדי להסיעני לבית הכנסת לתפילת מעריב. עניין שבשגרה לפני הפציעה, ועכשיו פרוייקט.

הייתי מסוגל להכנס למושב האחורי של הרכב בלבד, כשגבי מופנה לכיוון הרכב. אחי פתח את הדלת, הזדרז להשתחל לתוך הרכב מן הדלת שבצד הטיג, ובעודו תומך בגבי, זחלתי אחורנית לאט לאט, עד שהתיישבתי ורגלי המוגבסת מונחת במלוא הדהר על המשב.

לדלת מהרכב גם לא היה סיפור פשוט, אבל סוף סוף היינו בבית הכנסת. התפללתי, התרגשתי, וביקשתי מאחי שיבוא גם בבוקר, לקחת אותי לתפילת שחרית.

תפילת שחרית הסתיימה. קיפלתי את הטלית בסבלנות. אין לי לאן למהר. הבטתי כה וכה וגיליתי שליד בית הכנסת יש בית מדרש שבו נמסרים שיעורים בגמרא ובפסקי הלכה ליהודים שיצאו לגימלאות. הצטרפתי אליהם.

לא לא. לא יצאתי לפנסיה מוקדמת, עוד לא, הסברתי לזקן חביב שהגיע מאוחר לשיעור והתעניין במצבי. "הרגל", אמרתי והרמתי את המפה הלבנה של השולחן. "שתהיה בריא", השיב בפנים חיוורת ומלמל מספר פסוקים לסגולה. מצאתי את עצמי יושב איתם עד הצהריים.

חברים. בהתחלה ישבתי ולא הבנתי כלום, כי מאז עזבי את בית הספר היסודי, לא נעים לספר, לא פתחתי גמרא, למעט שיעורים בודדים ששמעתי.

כמו מכונה הפועלת על גלגלי שיניים שלא הופעלו שנים ארוכות, ניסיתי לקלוט את הדברים. פעם קלטתי פחות ופעם פחות מזה.

המשכתי להגיע כל בוקר, ובעזרת ה' יתברך נותן התורה, השבוע השני היה טוב מקודמו. הבנתי יותר את הגמרא. **חלפו** עברו להם ביעף שנה וחודשיים. תקופת החלמתי הסתיימה. חוזרים לעבודה. לאחר שנחשפתי ללימוד התורה הקדושה ולטעם הענוג שמתלווה לכך, התנתי עם מעסיקי, כי אני מוכן לחזור לעבודה בתנאי שבכל יום, בין השעות תשע בבוקר עד אחד עשרה וחצי בבוקר, אלך לשיעורים שכה אהבתי.

הם הסכימו.

לאחר חודשיים, מעסיקי פנו אלי והסבירו לי, שעם כל הרצון הטוב, הדבר גורם להם נזק כלכלי. הם אינם מוכנים לכך שמנהל העבודה יעזוב את הפועלים ואת קבלני המשנה לבדם באתר הבנייה בעיצומה של העבודה.

רעיתי הבחינה בשברון ליבי והיא ייעצה לי, "לך ללמוד בשיעור של הרב הזה הנמסר גם בערב". לשם כך היה עלי לשהות בבית הכנסת מן השעה שש אחר הצהריים עד השעה תשע וחצי בערב, כולל תפילות.

הסבתי את תשומת לבה לכך, שהדבר עלול להיות קשה לשנינו. בכל ערב לא אהיה בבית, ובנוסף לכך לא נוכל להשתתף באירועים המשפחתיים, אלא לאחר סיום השיעור. היא הסכימה לכל והבטיחה שתסייע בידי.

כך היה. חזרתי לעבודתי והצטרפתי ל"דף היומי".

מאז עברו כשש וחצי שנים. ברוך ה' אינני סובל במיוחד מרגלי הקצרה, ורעיתי... עומדת בהבטחתה!

בלימוד מסכת חולין בדף היומי, אשלים את הש"ס!

כמאמר חכמים זכרונם לברכה, "שכר מצווה מצווה", זכייתי להיות שותף עם הרב קובלסקי מבית המדרש למגיד שיעור הדף היומי, בהקמת שיעור של הדף היומי בבית הכנסת בו אני מתפלל, בשעה שש בבוקר.

וכך, חברים יקרים, אני לומד דף בשש בבוקר ודף בשש בערב. אין יותר טוב מזה.

כל זה מפציעה שנראתה בתחילה קשה מאוד, ומעליה ריחפה השאלה "מה יהיה?"

בדמיוני אני חוזר לאמבולנס, מביט בתקרתו הצהורה, נושם את ריח התרופות, שומע את יבבת הסיירה, מבחין בצוות הרפואי המנסה להקל על כאבי, ועונה לעצמי, "מה יהיה? אה, יקרה לך אחד הדברים הטובים ביותר שקרו לך בכל ימי חיך.
הדף היומי

בברכה אריה חסן
רעננה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פפס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף קכב/א גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין

מה ירתיע את האדם

נאמר בגמרתנו: "דבר תורה עור אדם טהור, ומה טעם אמרו טמא, גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין".

בוא וראה עומק הבנת חז"ל בכוחות הנפש של האדם. אף אם הגיע לדייטת התחונת והוא עושה שטיחים מעורות הרויו, מכל מקום, אף השפל הזה, אם על ידי כך יטמא בטומאה קלה דרבנן, כבר הוא פורש ממעשהו המביש!.. ("מאורה של תורה" ויקרא יא/ב בשם דברי אליעזר).

דף קכג/א קרקפלו [עור ראשון] של רבי ישמעאל כהן גדול

כיצד נטמא רבי ישמעאל לרשב"ג

לכאורה, כותב האדמו"ר ממונקטש זצ"ל, פלא הוא, כיצד נטמא רבי ישמעאל כהן גדול לחברו רבן שמעון בן גמליאל, שכאמור בפיוטי עשרת הרוגי מלכות נטל את ראשו וקונון עליו.

אולם אין כאן קושיה כלל. ראשית, לנשיא מיטמאין הכל (ראה שו"ע י"ד סי' שע"ד סעי' י"א). שנית, יש להניח, שהם נהרגו על ידי הקיסר באיזשהו בית ולא על פני השדה. מכיון שכך כבר נטמא באהל ולא הוסיף טומאה על טומאתו במגע בראש המת... (קונטרס על הצדיקים עמ' כ"ח).

דף קכג/א לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא

כיצד נטמאו השמנים בימי החשמונאים?

גמרתנו אומרת, כי חיל צבא נכרי העובר ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא, מפני שהם נהגו לשאת עמם במלחמה עור של ראש אדם מת, לצורך כישוף.

אמר הגר"א בורדיאנסקי זצ"ל: מגמרא זו למדנו ביאור בפיוט "מעוז צור": "יונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמונים ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים".

כיצד טימאו את השמנים? כיון שנקבצו ובאו לגיונות לגיונות, הרי היו עמם קרקפלין, עורות אדם, וטמאו את השמנים בטומאת אוהל... ("בנין אפרים").

דף קכג/ב כהנים זריזים הם

זריזות לכוונע

אמר פעם הגאון רבי שמחה קפלן זצ"ל, רבה של צפת: הבריות סבורות שהכהנים רגזנים במיוחד. טועים הם; הכל רגזנים, אלא שהכהנים שהם זריזים ממהרים לכוונע... ("שמחת התורה").

דף קכג/ב כהנים זריזים הן

כדי להטמא בטומאת אוהל באופן השלישי, אין צורך שהמת והאדם הנטמא יהיו באותו חדר, אלא, אם יש שני חדרים בבית אחד וקיים פתח ביניהם, נטמא השווה בחדר האחד מפני המת השווה בחדר האחר. טומאת המת, אף יכולה לעבור מקומה לקומה, דרך חדרי מדרגות, פירי מעליות, כל עוד לא נתקלה במבוי סתום.

בעל "פני יהושע" מספר בפרטרוט (שו"ת "פני יהושע" סימן י', והובא גם בסוף "פני יהושע" כתובות מהדורת תנועת בני תורה ועוד) על בעיה מפתיעה שהוצגה בפניו בבואו לכהן פאר כרבה של העיר פרנקפורט שבגרמניה, ולפניכם, קוראים יקרים, מוצגת הבעיה לפרטיה, על צדדיה, משום שניתן לרכוש ידע רב וחשוב בהלכות טומאה על ידי מעשה זה.

שתי שורות הבתים של רחוב היהודים: באותן שנים, היהודים התגוררו בשתי שורות של בתים שנמתחו לשני צידי של רחוב היהודים. פעם אחת, בעת שהילך ברחוב היהודי, חילו את פניו "נכבדי הכהונה ומלומדים" ושחו בפניו, כי במשך שנים רבות סבלו כהני הקהילה מכך שהיה עליהם לעקור מבייתם עם פטירת אחד מדרי אחת השורות. אירע גם, כי הוכנה סעודת חתונה אצל משפחת כהנים, ובעוד הציבור מתכונן לאכילה, נפטר תינוק קטן באחד הבתים ובלית ברירה כמעט שערכו את הסעודה בחצר, עד אשר חילו את פניו של אביו של התינוק שיוציאו אל החצר, שם, תחת כיפת הרקיע, אין אוהל מעליו ואין הטומאה יכולה לעבור לכל הבתים.

צינור מי השופכין שחיבר בין כל הבתים: ה"פני יהושע" התפלג על הדבר, שכן, לא היה כל חיבור נראה לעין בין שתי השורות, אשר דרכו הטומאה תעבור, והוא לא הבין מדוע ראו חברי הקהילה להחמיר על עצמם בדבר שאין בו צורך. לשאלתו, נענה, כי בכל בית קיים פתח לצינור ניקוז מי השופכין, המחבר בין כל הבתים, ולפיכך הכהנים יצאו במהירות מן הבתים בשעה שהיה מת מונח באחת השורות, שכן, הטומאה עברה משורה לשורה על ידי פתחי הניקוז.

ה"פני יהושע", הוא הפוסק הראשון אשר דן בשאלה מעין זו שהתעוררה בשל התפתחות הצנרת העירונית, ובעקבותיו דנו בדבר בעל "ישועות יעקב" זצ"ל (או"ח סימן שמ"ג), שהודה לדברי ה"פני יהושע", וה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת, יו"ד סימן ש"מ), אשר חלק עליהם בתוקף, כאשר מחלוקתם מתמקדת בהגדרת הלכה חשובה בהלכות טומאה.

הכל יודעים, כי השווה בבית אחד עם מת יהודי, נטמא. ברם, אם המת נמצא בחדר שדלתו סגורה, הטומאה אינה עוברת לשאר חדרי הבית. אולם, במקרה שבקיר החדר שבו המת שווה, קיים פתח ברוחב טפח (עיין רמב"ם הל' טומאת מת פ"ד הל' א'), המחבר בין החדר לבין שאר חדרי הבית, הטומאה עוברת לכל הבית. הלכה זו מוסכמת על הכל.

פני יהושע - הנמצא במקומו של המת, נטמא: ה"פני יהושע" קבע, כי כדי לקבל טומאה, יש לשהות באהל [כינוי למקום מקורה] אחד עם המת. מעתה, כאשר אדם שווה בבית אחד עם המת, ויש חציצה ביניהם, הוא אינו נטמא. אם החציצה הוסרה - נפער חור בגודל טפח - הוא שב ונמצא עם המת באותו בית, והוא נטמא. כלומר, החור אינו מעתיק את הטומאה למקומות שאליהן לא היתה יכולה להגיע, אלא הוא גורם להסרת המחיצה אשר עד עתה מנעה מן הטומאה להתפשט בכל הבית. משכך, ברור מאליו, כי צינור השופכין אינו מסוגל להעביר את הטומאה לבית אחר, למקום אחר, שהרי כלל ברזל חרטנו בהלכות טומאה: על הנטמא ועל המטמא לשהות תחת גג אחד! והרי אין גג המאחד בין שתי שורות הבתים.

חת"ם סופר - הטומאה עוברת גם למקום אחר: אולם, ה"חתם סופר" זצ"ל חולק וסובר, כי יפה כוחה של הפירצה כדי 'להעתיק' את הטומאה למקומות נוספים, גם לאלו שהמת עצמו אינו נמצא בהם כלל. הלכה היא בהלכות טומאה, ללא סברה או הגיון, אומר ה"חתם סופר" - הטומאה עוברת וגולשת דרך כל פתח אפשרי, עד שהיא מגיעה למקום שאינו מקורה, והיא חדלה מלעבור. לפיכך, לדעתו, יפה כוחו של צינור השופכין כדי להעביר את הטומאה לשורות הבתים השנייה, אף על פי שהיא נחשבת מקום אחר, מה בכך, לעולם טומאה עוברת דרך פתחים שקטנם טפח (ראוי לציין שקיימת נפק"מ נוספת בחקירה זו. עיין חידושי רבי שמואל עמ"ס ב"ב סימן ט"ז אות ד', ועיין ספר "טעם ודעת" להגר"י פישוהוף שליט"א, על הרמב"ם הל' טו"מ פרק י"ד הל' א', ופ"כ הל' ז', ועיין שם שאפשר לבאר דעת החת"ם באופן נוסף). להלכה נקטו רוב האחרונים כדעת ה"חתם סופר", (עיין שם ס"ק ס"ה).

דף קיג/א אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה, דף קכא/ב ומולחו יפה יפה

מליחת בשר קפוא

אחת הפעולות הדרושות להכשרת בשר לאכילה, היא המליחה. לאחר שחיטת בעל החיים, בדיקתו וניקורו, יש למלוח את בשרו "יפה יפה" כלשון גמרתנו. ראוי לציין, כי יש אומרים ("בית יוסף" יו"ד סימן ס"ט אות י"ט בדעת הגאונים) שהמלח אינו מוציא את כל הדם, אך הוא גורם לכך שכל הדם שהיה עשוי לצאת בשעת בישול הבשר, ייצא עם המלח, ואילו הדם שנשאר ולא יצא, אינו אסור באכילה, שכן, הדם שנאסר באכילה הוא זה שפרש מן האברים, ויש חולקים (עיין פמ"ג בפתיחה להל' מליחה ד"ה העיקר הב' בשם הרשב"א) וסוברים, כי המליחה מוציאה את כל הדם הנמצא בבשר, והדם היוצא לאחר מכן אינו אלא 'מוהל' הנראה כדם. לכל הדעות, בשר שלא נמלח והתבשל, נאסר באכילה, משום שהדם נפלט ממנו בשעת הבישול והפך לדם אסור, ולאחר מכן הוא שב ונבלע בבשר.

הקבלה המסורה בידינו, כי בשר שנמלח לא יפלוט דם בשעת בישולו, מתייחסת לבשר ומלח במצב טבעי,

אך כל שינוי בטבעם או בתנאי אחזקתם, דורש בדיקה מדוקדקת, אם אין בכך כדי לערער את הנוסחה המקובלת, כי בשר מלוח אינו פולט דם בשעת הבישול. נידון זה התעורר ביתר שאת כאשר החלו לשנע בשר קפוא ממדינה למדינה, והפוסקים דנו בנושא בהרחבה, כדלהלן.

אין למלוח בשר שעברו עליו שלשה ימים: על כך ששינוי במצבו של בשר מגביל את פעולתו של המלח, אנו למדים כבר מהוראת הגאונים ("תשובות הגאונים", הובא בטור יו"ד סימן ס"ט), כי אין טעם למלוח בשר שעברו עליו שלושה ימים מעת שחיטתו, שכן, דם בעל החיים התייבש והמלח אינו מסוגל לשאוב אותו, ואזי, בשעת הבישול, הוא ישוב להיות נוזלי, ייצא מן הבשר וישוב אליו, ויאסור אותו. הוראה זו נפסקה להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ס"ט סעיף י"ב). הרשב"ש (שו"ת סימן תקס"א) מוסיף, כי גם מן הגמרא (כתובות עו"ב) מוכח כן, שהרי היא קובעת כי מכה בבשר מגלידה לאחר שלושה ימים (ראה בשו"ת "יביע אומר" יו"ד ח"ב סימן ד', ח"ז סימן ד', בדבר חילוקים שונים בין הנידון לראיה).

האם בשר קפוא נשמר בדיוק כשהיה: כאשר הפוסקים נדרשו לדון לגבי בשר קפוא, השאלה שעמדה בפניהם היתה, אם הקפאת בשר משמרתו בדיוק באותו מצב שבו היה נתון בעת הקפאתו. שאלה זו היתה אקטואלית מאז ומעולם בארצות הקור, שבהם אפשר להקפיא את הבשר בימות החורף (עיין "ערוך השולחן" שם ס"ק ע"ט), והיא התעוררה ביתר שאת עם השינוע המסחרי של מוצרי מאכל קפואים מחוף לחוף, ביניהם בהמות שנשחטו בארץ נכר, הוקפאו על כרעיהן ועל קרביהן, ללא ניקור ומליחה, והובלו לארץ היעד, שם הופשרו. מאחר שמשחיטת הבהמות ועד למליחתן חלפו ימים רבים, התעוררה השאלה אם ניתן למלחן, שהרי חלפו שלושה ימים מעת שחיטתן.

מרבית גדולי הפוסקים בשמונים השנים האחרונות התייחסו לשאלה זו ופלפלו בה רבות, והדעות חלוקות. רבים מתירים למלחן, שכן, לדעתם, ברגע הקפאתו, משתמר מצבן כפי שהיה בשעת ההקפאה, הדם אינו מתייבש יותר. מעתה, עם הפשרתה, לפנינו בהמה במצב של בהמה שנשחטה לפני יום אחד בלבד, ומותר למלחה ולאכלה ("ערוך השולחן" שם, ועיין שו"ת שרידי אש"י ח"ב סימן י"ד).

יש פוסקים שביקשו לאסור מליחת בשר שהיה קפוא, מחשש שבמהלך ההקפאה, חלו אי אלו שינויים בבשר, אם גם בלתי מורגשים בעליל, ומניין לנו שבכוחו של המלח להוציא את כל הדם הנדרש מבשר זה שעבר תהליכים שאינם טבעיים לו (עיין שו"ת "ישכיל עבדי" ח"א יו"ד סימן ג', ועיין "מנחת יעקב" סימן י"ד, הובא ב"באר היטב" סימן ס"ט ס"ק ח').

יש לציין, כי רבים וגם טובים (עיין שו"ת "שבט הלוי" ח"ב סימן כ"ה) משתדלים להימנע מאכילת בשר שנמלח לאחר הקפאתו, גם מחמת בעיות נוספות הכרוכות בהקפאתו (עיין שו"ת "ישכיל עבדי" שם), ביניהן, שההקפאה עלולה להצמיח את כלי הדם ולמנוע מן הדם להיספג אל המלח [ראה בהרחבה גיליון 644, מאמר "מריסת נוצות לאור ההלכה"]. להלכה, הורה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"א סימן כ"ז) כי לכתחילה יש להימנע מכך, אך בדיעבד אפשר לסמוך על המקלים, ובלבד שהבשר הוקפא באופן מוחלט והפך קשה כאבן.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין • דף ק"ל • שבת קדש כ"ד בתשרי

"ימים" ו"שומרים" של מאכלים

בדף זה לומדים על "ימים" של פרות ועל "שומרים" של פרות. האם לפרות יש ימים, והאם הפרות מצמיחים שומרים? כן! מה כוונת הדברים? הבה נסביר.

כשם שלכלים יש ימים שבהם אוהזים את הכלי, כך יש פרות שיש להם "ימים" שעליהם הפרי נאחז. "ימים" של פרות היא הענף הרך שהפרי נתלה עליו באילן. "שומר" של הפרי היא הקלפה שעל האכל, ששומרת עליו שלא יתקלקל.

ומדוע המשנה והגמרא עוסקות ב"ימים" וב"שומרים" של המאכלים? מפני שהם קשורים להלכות שונות, למשל, אם טמאה נוגעת ב"ימים" או ב"שומר" של מאכל, כל המאכל נהיה טמא, כאלו נגעה הטמאה במאכל עצמו.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג: 1700-500-151
חודש היכרות חינם

לעון שבת כיוונים? את המין ויבואם? נחת היסבואם?

ספר מאורות השבת חלק י"א רכשתם?

חדש! מאורות השבת חלק י"א הלכות כשרות במטבח
בשר וחלב | הפרשת חלה | טבילת כלים

ספר מאורות השבת, הפך לחלק בלתי נפרד מסעודות השבת אצל אלפי משפחות. אפשר להנציח את הרגע הזה, השיתוף של בני המשפחה, החוויה, הרוממות - עונג שבת אמיתי. **שבת שלום ומבורך.**

לפרטים והזמנות: 1-700-500-151
להשיג בחנויות הספרים

הלימוד מחדש בשבת בראשית

